

NPTEL ONLINE CERTIFICATION COURSES

INTERMEDIATE LEVEL OF SPOKEN SANSKRIT

DR. ANURADHA CHOUDRY

**DEPARTMENT OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES
IIT KHARAGPUR**

**Lecture 27: Introduction to the verb conjugations in the विधि-लिङ्
(vidhi-liṅ – the optative)**

CONCEPTS COVERED

- ❑ Revision of the क्रियातिपत्ति-लृङ् (kriyātipatti-lṛṇ [लृङ् lṛṇ] – conditional)
- ❑ Revision of the अनद्यतनभूतकाल (anadyatana-bhūtakāla [लङ् laṅ] - imperfect past) and आज्ञा (ājñā [लोट् loṭ] – imperative) forms with the चुरादिगण (curādigāṇa - 10th group of verbs)
- ❑ Introduction to the विधि-लिङ् (vidhi-liṅ [लिङ् liṅ] – optative)
- ❑ Building of vocabulary

पुनःस्मरणम् punaḥsmaraṇam – Revision

क्रियातिपत्ति-लृङ् (kriyātipatti-lṛṇ - conditional)

क्रियातिपत्ति-लृङ् - kriyātipatti-lṛṇ

चुरादिगणः curādigaṇaḥ (10th group)

चुर् cūr -> चोरयिष्यति -> अचोरयिष्यत्

क्षाल् kṣāl -> क्षालयिष्यति -> अक्षालयिष्यत्

चिन्त् cint -> चिन्तयिष्यति -> ...

सूच् sūc -> सूचयिष्यति -> ...

पाठ् pāṭh -> पाठयिष्यति -> ...

पुरुषः / वचनम्
puruṣaḥ / vacanam

एकवचनम्
ekavacanam

द्विवचनम्
dvivacanam

बहुवचनम्
bahuvacanam

प्रथमः = 3rd Person
prathamah

(also for 2nd Person (f))

अकथयिष्यत्
akathayiṣyat

अकथयिष्यताम्
akathayiṣyatām

अकथयिष्यन्
akathayiṣyan

अकथयिष्यः
akathayiṣyaḥ

अकथयिष्यतम्
akathayiṣyatam

अकथयिष्यत
akathayiṣyata

अकथयिष्यम्
akathayiṣyam

अकथयिष्याव
akathayiṣyāva

अकथयिष्याम
akathayiṣyāma

उत्तमः = 1st Person
uttamah

क्रियातिपत्ति-लृङ् - kriyātipatti-lṛṇ

यदि तर्हि

समयः samayaḥ भू	कार्यम् कृ गम् ...
कार्यम् kāryam कृ...	... क्रीड् दृश् ...
सम्यक् samyak पठ् लिख् ...

पुरुषः / वचनम्
puruṣaḥ / vacanam

एकवचनम्
ekavacanam

द्विवचनम्
dvivacanam

बहुवचनम्
bahuvacanam

प्रथमः = 3rd Person
prathamah

(also for 2nd Person (f))

मध्यमः = 2nd Person (inf)
madhyamah

उत्तमः = 1st Person
uttamah

अभविष्यत्
abhaviṣyat

अभविष्यताम्
abhaviṣyatām

अभविष्यन्
abhaviṣyan

अभविष्यः
abhaviṣyaḥ

अभविष्यतम्
abhaviṣyatam

अभविष्यत
abhaviṣyata

अभविष्यम्
abhaviṣyam

अभविष्याव
abhaviṣyāva

अभविष्याम
abhaviṣyāma

पुनःस्मरणम् punaḥsmaraṇam – Revision

आज्ञा (ājñā - imperative) and
(अनद्यतन)भूतकालः ((anadyatana)-bhūtakālaḥ - imperfect past)

पुरुषः / वचनम्
puruṣaḥ / vacanam

एकवचनम्
ekavacanam

द्विवचनम्
dvivacanam

बहुवचनम्
bahuvacanam

चुरादिगणः curādigaṇaḥ (10th group)

चुर् cūr -> चोरयतु -> अचोरयत्

क्षाल् kṣāl -> क्षालयतु -> अक्षालयत्

चिन्त् cint -> चिन्तयतु -> अचिन्तयत्

सूच् sūc -> सूचयतु -> असूचयत्

पाठ् pāṭh -> पाठयतु -> अपाठयत्

प्रथमः = 3rd Person
prathamah
(also for 2nd Person (f))

मध्यमः = 2nd Person (inf)
madhyamah

उत्तमः = 1st Person
uttamah

कथयतु
kathayatū

कथय
kathaya

कथयानि
kathayāni

कथयताम्
kathayatām

कथयतम्
kathayatam

कथयाव
kathayāva

कथयन्तु
kathayantu

कथयत
kathayata

कथयाम
kathayāma

आज्ञा – ājñā

(अनद्यतन)भूतकालः – (anadyatana)bhūtakālah

पुरुषः / वचनम्
puruṣaḥ / vacanam

एकवचनम्
ekavacanam

द्विवचनम्
dvivacanam

बहुवचनम्
bahuvacanam

प्रथमः = 3rd Person
prathamah
(also for 2nd Person (f))

मध्यमः = 2nd Person (inf)
madhyamah

उत्तमः = 1st Person
uttamah

अकथयत्
akathayat

अकथयः
akathayaḥ

अकथयम्
akathayam

अकथयताम्
akathayatām

अकथयतम्
akathayatam

अकथयाव
akathayāva

अकथयन्
akathayan

अकथयत
akathayata

अकथयाम
akathayāma

परिचयः paricayaḥ - Introduction

विधि-लिङ् - (vidhi-liṅ - optative)

अभ्यासः (abhyāsaḥ) - Practice

विधि-लिङ् - (vidhi-liṅ - optative = May...)

The **Optative Mood** indicates the attitudes of the speaker such as, विधि (vidhi - duty), निमन्त्रण (nimantraṇa - invitation), आमन्त्रण (āmantraṇa - permission), अधीष्ट (adhīṣṭa - solicited instruction), सम्प्रश्न (sampraśna - courteous enquiry), प्रार्थना (prārthanā - prayer)

पुरुषः / वचनम्
puruṣaḥ / vacanam

एकवचनम्
ekavacanam

द्विवचनम्
dvivacanam

बहुवचनम्
bahuvacanam

चुरादिगणः curādigaṇaḥ (10th group)

चुर् cūr -> चोरयतु -> चोरयेत्

क्षाल् kṣāl -> क्षालयतु -> क्षालयेत्

चिन्त् cint -> चिन्तयतु -> चिन्तयेत्

सूच् sūc -> सूचयतु -> सूचयेत्

पाठ् pāṭh -> पाठयतु -> पाठयेत्

प्रथमः = 3rd Person
prathamah
(also for 2nd Person (f))

अकथयत्
akathayat

अकथयताम्
akathayatām

अकथयन्
akathayan

मध्यमः = 2nd Person (inf)
madhyamah

अकथयः
akathayaḥ

अकथयतम्
akathayatam

अकथयत
akathayata

उत्तमः = 1st Person
uttamah

अकथयम्
akathayam

अकथयाव
akathayāva

अकथयाम्
akathayāma

(अनद्यतन)भूतकालः – (anadyatana)bhūtakālah

विधि-लिङ् - vidhi-liṅ

पुरुषः / वचनम्
puruṣaḥ / vacanam

एकवचनम्
ekavacanam

द्विवचनम्
dvivacanam

बहुवचनम्
bahuvacanam

प्रथमः = 3rd Person
prathamah
(also for 2nd Person (f))

कथयेत्
kathayet

कथयेताम्
kathayetām

कथयेयुः
kathayeyuḥ

मध्यमः = 2nd Person (inf)
madhyamah

कथयेः
kathayeh

कथयेतम्
kathayetam

कथयेत
kathayeta

उत्तमः = 1st Person
uttamah

कथयेयम्
kathayeyam

कथयेव
kathayeva

कथयेम
kathayema

(अनद्यतन)भूतकालः – (anadyatana)bhūtakālah विधि-लिङ् - vidhi-liṅ

यदि तर्हि

समयः samayaḥ भवेत्	कार्यम् कृ (कुर्यात्)
	... गम् (गच्छेत्)
कार्यम् kāryam समाप्नुयात्	... क्रीड् (क्रीडेत्)
	... दृश् (पश्येत्)
सम्यक् samyak पठ् लिख् ...

पुरुषः / वचनम्
puruṣaḥ / vacanam

एकवचनम्
ekavacanam

द्विवचनम्
dvivacanam

बहुवचनम्
bahuvacanam

प्रथमः = 3rd Person
prathamah

(also for 2nd Person (f))

मध्यमः = 2nd Person (inf)
madhyamah

उत्तमः = 1st Person
uttamah

अभवत्

अभवताम्

अभवन्

भवेत्

भवेताम्

भवेयुः

अभवः

अभवतम्

अभवत

भवेः

भवेतम्

भवेत

अभवम्

अभवाव

अभवाम

भवेयम्

भवेव

भवेम

सुभाषितम् (subhāṣitam)

सत्यं ब्रूयात् प्रियं ब्रूयात् न ब्रूयात् सत्यमप्रियम्।
satyaṁ brūyāt priyaṁ brūyāt na brūyāt satyamapriyam।

प्रियं च नानृतं ब्रूयात् एषः धर्मः सनातनः॥
priyaṁ ca nānṛtaṁ brūyāt eṣa dharmah sanātanaḥ॥

Speak truth in such a way that it should be pleasing to others. Never speak truth, which is unpleasant to others.
Never speak untruth, which might be pleasant. This is the path of the eternal law, sanatana dharma.

Right Speech

And what is right speech? Abstaining from lying, from divisive speech, from abusive speech, & from idle chatter:

This is called right speech.

Tipitaka

Doctrinal Foundation of Theravada Buddhism

(550 BCE)

Conclusion

References

- ❑ Narendra. (1997). *Functional Sanskrit: its communicative aspect*. Pondicherry: Sri Aurobindo Ashram.
- ❑ Narendra. (2003). *Speak Sanskrit: the easy way*. Pondicherry: Sri Aurobindo Ashram.
- ❑ *Magga-vibhanga Sutta: An Analysis of the Path*. (n.d.). Retrieved September 14, 2019, from Access to Insight: Readings in the Theravada Buddhism:
<https://www.accesstoinsight.org/ptf/dhamma/sacca/sacca4/samma-vaca/index.html>

योग्य-वचन-लक्षणानि **yogya-vacana-lakṣaṇāni**

समतास्तु ते
samatāstu te

NPTEL ONLINE CERTIFICATION COURSES

*Thank
you*

